

אריה קרמפף (המכללה האקדמית תל אביב – יפו), הילכו שניים בלתי אם נועדו: ליברליזציה ואימוץ חוק
ביטוח אבטלה בישראל, 1973-1948

יום שני, 10/11/2014, בשעה 18:00 - 19:30

בנין גילמן, חדר 449

יו"ר: יוסי שורץ

רבים מחוקרי ההיסטוריה של מדינת הרווחה הישראלית עסקו בשאלה מדוע אימצה ישראל חוק ביטוח אבטלה בשלב מאוחר יחסית (1973). האיחור הישראלי מהווה אנומליה, שכן על פי התיאוריה המקובלת (אספינג-אנדרסון) מדינות המאופיינות במפלגות פועלים דומיננטיות נוטות לאמץ את מודל הרווחה הסוציאל-דמוקרטי, הכולל ביטוח אבטלה אוניברסלי, בניגוד לאחרות הנוטות לאמץ משטר רווחה ליברלי (או שיורי), שטיפל באבטלה באמצעות עבודות יזומות ושירותי סעד. עד כה האנומליה הישראלית הוסברה על בסיס הסבר קליינטליסטי המדגיש את התנגדות מפא"י והסתדרות לחוק זה. חולשתו של ההסבר הקליינטליסטי בכך שהוא מתקשה להסביר את הנטישה של פרקטיקות הסעד והעבודות היזומות ואת אימוץ חוק ביטוח אבטלה. בהרצאתי אני טוען כי התיאוריה של אספינג-אנדרסון, המבוססת על הנסיון האירופאי, אינה תואמת מקרים של מדינות מאוחרות פיתוח. בהסתמך על מושג "התנועה הכפולה" של פולאני (Polan) ועל

y ספרות העוסקת בפרקטיקות רווחה במדינות מתפתחות בדרום מזרח אסיה, אני טוען שמודל הרווחה הישראלי בשנות החמישים והשישים לא היה ליברלי או שיורי, כי אם פרודוקטיביסטי. מודל זה דוחה את הבידול בין הספרה הכלכלית והחברתית אותו מניחה התיאוריה של אספינג-אנדרסון; שנית, הוא מייחס לאינטרסים הלאומיים ולמדינה השפעה גדולה יותר על עיצוב המשטר הכלכלי-חברתי מאשר למפלגות ולארגוני העובדים. על סמך ניתוח זה אני טוען כי אימוץ חוק ביטוח אבטלה בישראל נבע מהגדרה מחודשת של האינטרסים הלאומיים בתחום הכלכלי. במידה רבה בעקבות הקמת השוק האירופאי המשותף, שחקנים מדינתיים דחפו לשינוי האסטרטגיה הכלכלית של ישראל מפיתוח מהיר ותעסוקה מלאה, לפיתוח מוטה-ייצוא. שינוי זה היה כרוך, מצד אחד, באימוץ רעיונות ופרקטיקות של כלכלת שוק וליברליזציה של שוק העבודה, ומצד שני, באימוץ מכשירי מדיניות חדשים לטיפול באבטלה אשר תאמו תנאים של כלכלת שוק. תהליך זה היה מלווה בשינויים בשיח המדיניות אודות תופעת האבטלה ושינויים מבניים ביחסים בין הממשלה, ההסתדרות והמגזר הפרטי.